

З.Исаев Р. А. Способы обеспечения и улучшения качества обслуживания клиентов банка / Р. А.Исаев // Методы менеджмента качества. – 2011. – №6.

УДК 330.567.25:330.322(477)

Ключник Л. В.

Інститут регіональних досліджень НАН України

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті визначено сутність поняття «заощадження». Розглянуто мотиви заощаджень домогосподарств. Наведено фактори, які впливають на рівень заощаджень домашніх господарств. Обґрунтовано необхідність використання заощаджень домогосподарств в інвестування економіки України.

Ключові слова: заощадження, доходи, витрати домогосподарств, інвестиційні ресурси.

Kluchnyk L.

THE SAVINGS OF THE HOUSEHOLDS AS A SOURCE OF INVESTMENT RESOURCES OF UKRAINE

The article defines the essence of the concept of «savings». We consider the motives of households' savings. Factors that affect the level of savings of households. the necessity of the use of household savings into investment in the economy of Ukraine.

Keywords: savings, income, household spending, investment resources.

Ключнык Л. В.

СБЕРЕЖЕНИЯ ДОМАШНИХ ХОЗЯЙСТВ КАК ИСТОЧНИК ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье определена сущность понятия «сбережения». Рассмотрены мотивы сбережений домохозяйств. Приведены факторы, влияющие на уровень сбережений домашних хозяйств. Обоснована необходимость использования сбережений домохозяйств в инвестирование экономики Украины.

Ключевые слова: сбережения, доходы, расходы домохозяйств, инвестиционные ресурсы.

Ключник Л. В

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Одним із ключових питань, яке необхідно вирішити для побудови ефективної та сталої економіки є забезпечення національної економіки інвестиційними ресурсами, адже стабільне зростання економіки неможливе без значного залучення інвестиційних ресурсів, одним з важливих таких джерел є грошові заощадження домашніх господарств. Для економіки, що перебуває в стані трансформації, вирішення даного питання перетворюється в проблему пошуку нових внутрішніх джерел фінансування інвестицій – заощаджень населення. Інвестиційний потенціал заощаджень домашніх господарств характеризується значними об'ємами – існує великий розрив між тим, що може бути інвестовано, і тим, що зберігається. На сьогоднішній день є поширеною думка залучення іноземних інвестицій, і, на жаль, мало уваги приділено можливості залучення внутрішніх коштів, які акумулюються для інвестування за кордон, а якщо всередині країни, то, як правило, в безпечні об'єкти. Адже інвестування в розвиток економіки України не має ані законодавчих, ані економічних гарантій.

Заощадження домашніх господарств відіграють важливу роль в економічному кругообігу країни та виступають потужним джерелом інвестицій. Залучення заощаджень населення до інвестиційних процесів, тобто переведення їх з неорганізованої (готівкової) форми в організовану (вклади у банківських установах; вклади у небанківських депозитних установах; придбання цінних паперів; вкладення у страхові поліси [1, с. 229]) є важливим питанням для України протягом усього періоду розвитку її економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. В сучасній та класичній науковій економічній літературі проблема заощаджень є однією з найвагоміших. Детальні та всебічні дослідження знайшли своє відображення в працях класиків економічного вчення, зокрема А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Р. Хікс, Дж. М. Кейнс, П. Самюельсон і ін. Вітчизняні вчені в останні роки активно досліджують заощадження, серед них варто відзначити праці таких учених, як М. Алексеєнко, О. З. Ватаманюк, Н. Дорофєєва, С. Панчишин, М. Савлук, Т. С. Смовженко, М. Маламед та ін.

Цілі статті. Дослідження мотивів заощаджень домашніх господарств та обґрунтування необхідності використання заощаджень домогосподарств в інвестування економіки України.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В науковій літературі існує багато різноманітних трактувань сутності і структури заощаджень. Традиційно економісти визначають заощадження як «частину доходу, яка залишається після сплати податків і не споживається» [2, с. 106]. Також заощадження є однією із складових теорії Дж. Кейнса: «в будь-якому новому прирості сукупних доходів частка заощаджень зростає випереджальними темпами порівняно із часткою, яка споживається, а, отже, забезпечується основа майбутніх інвестицій» [3]. А. Сміт стверджує, що «ощадливість, а не працелюбність є безпосереднім чинником зростання капіталу» [4] Огляд думок сучасних вітчизняних дослідників до визначення сутності категорії заощадження домогосподарств (населення) представлений в табл. 1, свідчить про наявність різних підходів.

Таблиця 1

Дослідження існуючих підходів
до визначення поняття «заощадження населення»

Автори	Визначення поняття «заощадження населення»
1	2
Ватаманюк О. З. [5]	Зміна сукупності фінансових та не фінансових активів домашніх господарств (населення) за певний період часу
Кізіма Т. О.[6]	Частина доходів населення, яка залишається після сплати обов'язкових платежів та здійснення поточних споживчих витрат і яку члени домашніх господарств вкладають передусім у фінансові (рідше – нефінансові) активи з метою отримання майбутніх доходів або відкладають (виводять на певний період часу з особистого користування) з метою задоволення майбутніх потреб
Рамський А. Ю. [7]	Частина грошових доходів населення, яка формується за рахунок скорочення поточного споживання (задля накопичення) і призначена для забезпечення потреб у майбутньому

Продовж. табл. 1

1	2
Сфременко Т. [8]	Використання грошових ресурсів з метою отримання майбутніх доходів або забезпечення майбутнього споживання
Дорофєєва Н. [1]	Частина грошових доходів населення, яка формується внаслідок скорочення поточного особистого споживання і призначена для того, щоб забезпечити потреби у майбутньому

Узагальнюючи теоретичні погляди, заощадження – це частина доходу, яка накопичується впродовж певного періоду і використовується для задоволення потреб у майбутньому, зокрема в інвестиційних цілях з метою отримання додаткового доходу.

Основними чинниками формування заощаджень, відповідно до фундаментального положення класичної економічної теорії, є величина отриманого доходу, витрати на споживання, об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на схильність людини до заощаджень, а також величина процентних ставок комерційних банків, рівень оподаткування, рівень довіри до інститутів фінансового ринку, політична стабільність тощо.

Заощадження домогосподарств є вагомим інвестиційним ресурсом для економіки країни, в більшості країн національні заощадження формуються на основі заощаджень населення. На основі цього фіксується участь домогосподарств в інвестиційних процесах, зокрема в економічному зростанні країни.

Особливістю заощаджень домогосподарств полягає в тому, що вони є грошовою формою доходу, а за допомогою банків цей дохід перетворюється у значну масу грошового капіталу, який приносить дохід від відсотків.

На формування заощаджень та трансформацію їх у інвестиції впливає держава, проводячи монетарну політику через Національний банк, адже якщо відсоткова ставка зростає, посилюється стимулювання заощаджень та розміщення їх на рахунки у банках, тому що на кожному заощаджену одиницю власник одержить додатковий дохід. Населення зацікавлене вкладати вільні гроші доти, поки процентні ставки вищі від темпів інфляції.

Сприятлива економічна ситуація у державі стимулює розвиток ощадного процесу, а інфляція, безробіття є причиною знецінення і скорочення заощаджень.

Приріст заощаджень як суми нагромаджених грошових ресурсів залежить від ступеня споживання поточного доходу. У разі перевищення поточних споживчих потреб чи обмеження споживання з метою нагромадження частини доходу, різниця між спожитою частиною доходу і всім доходом нагромаджується як заощадження.

Значний вплив на заощадження має мотив, яким керується суб'єкт, обмежуючи свої споживчі витрати та відношення до структур, через які здійснюється мобілізація заощаджень. Основними мотивами здійснення заощаджень вітчизняними домогосподарствами є: мотиви, пов'язані із споживанням та соціальної безпеки, придбання дорогих товарів тривалого користування і нерухомості, забезпечення старості; отримання додаткового доходу; забезпечення добробуту наступного покоління; на випадок непередбачених подій; вимушені заощадження.

У сучасних умовах України зростання заощаджень населення набуває надзвичайно важливого значення – економічного, фінансового, соціального і навіть політичного. Малі обсяги заощаджень та низькі темпи їх збільшення є сьогодні головним гальмом розвитку й економічного зростання взагалі [10].

Однією із центральних проблем організації грошово-кредитних відносин в Україні є проблема формування заощаджень, їх капіталізації на фінансовому ринку та трансформації в інвестиції. Нестабільність макроекономічної ситуації, негативні сподівання інвесторів і високий рівень ризику інвестування не дозволяють говорити про еластичність взаємозв'язку заощаджень та інвестицій національної економіки.

Основою формування заощаджень домогосподарств є динаміка та структура доходів. Формування доходів, що є власністю домашнього господарства та становлять, з боку держави, інвестиційний ресурс, відбувається в декілька етапів, кожному з яких притаманний свій характер розподільних відносин: на етапі формування доходів відбувається первинний розподіл доходів за функціональним принципом (заробітна плата, проценти, рента, прибуток).

Потужним важелем регулювання заощаджень населення є механізм оподаткування доходів. Між схильністю домогосподарств до заощаджень та рівнем оподаткування є обернено пропорційна залежність: чим більший рівень оподаткування, тим менша схильність до заощаджень, і навпаки. Хоча в Україні спостерігається зростання надходження податку на доходи фізичних осіб, однак це відбувається не за рахунок легалізації тієї частини доходів, що є значно вищими за рівень мінімальної заробітної плати.

Грошові заощадження зростають, якщо зростають грошові доходи домогосподарств і зменшуються обов'язкові платежі та добровільні внески, споживчі і ін. видатки. Грошові заощадження домогосподарств зменшуються, якщо знижуються доходи і збільшуються видатки. Це означає, що доходи і видатки протилежно впливають на заощадження.

Відчутний вплив на динаміку заощаджень здійснюють також чинники, пов'язані з формуванням видатків домогосподарств. У межах одержаних грошових доходів домогосподарства самі вирішують, яку їх частину і на які поточні потреби витратити, а яку – заощадити. Проте свобода вибору у прийнятті рішень цілком залежить від середньодушового доходу в конкретному домогосподарстві.

Одним із найактуальніших питань як для розвинутих, так і перехідних економік на сьогодні залишається проблема трансформації заощаджень населення в інвестиції.

Трансформація заощаджень домогосподарств в інвестиції – це механізм перетворення грошових ресурсів домогосподарства на фінансові та не фінансові активи з метою отримання доходу у майбутньому.

Механізм трансформації заощаджень прямо пропорційний з процесами формування і використання доходів домогосподарств. Доходи, що надходять від різних джерел, фактично формують потенційний інвестиційний ресурс. В процесі використання доходів певна їх частина надходить фінансовим структурам: використання доходів змінюється накопиченням вартості, тобто формується реальний інвестиційний ресурс (організовані заощадження). Одже, основними етапами трансформації заощаджень домогосподарств в інвестиції є формування ресурсів, призначених для заощаджень, вкладення цих ресурсів у фінансові та не фінансові активи та

отримання в результаті максимального доходу. На практиці відбувається трансформація заощаджень у вкладення, які дають дохід у грошовій формі – акції, облігації, банківські депозити, і вкладення, які дають дохід у вигляді збільшення початкової вартості реальних і фінансових активів. Адаже у країнах з нестабільною економікою домашні господарства здійснюють готівкові вкладення з метою страхування від інфляційного знецінення, а вже потім з метою використання їх як капіталу.

Висновки. Трансформація заощаджень в інвестиції залежить від створення сприятливого середовища у сфері економіки та соціально-економічного розвитку країни. Однак збільшення рівня заощаджень та інвестицій в економіці України не повинно стати самоціллю, тим паче, що номінальне збільшення обсягів заощаджень не гарантує економічного успіху. Витрати домогосподарств на інвестиційні цілі можуть бути одним із чинників економічного зростання, але лише за умови формування сприятливого макроекономічного і інституційного середовища в країні. Лише за таких обставин підвищення рівня національних заощаджень може трансформуватись у підвищення темпів економічного зростання.

1. Доходи і заощадження в перехідній економіці України / В. Бандера, В. Буняк, О. Ватаманюк, Н. Дорофєєва, Г. Коротка та ін.; [С. Панчишин (ред.), М. Савлук (ред.)]. – К.: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 243.
2. Макконнелл К., Брю С. Экономикс: принципы, проблемы и политика: в 2 т. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю; [пер. с англ. 11-го изд.]. – К.: Хагар-Демос, 1993. – Т. 1. – С. 106.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Антология экономической классики: В 2 т. / Дж. М. Кейнс. – М.: Эконом, 1992. – Т. 2. – 498 с.
4. Смитт А. Исследование о природе и причине богатства народов / А. Смитт // Классика экономической мысли: сочинения. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 371.
5. Ватаманюк О. З. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: монографія / О. З. Ватаманюк. – Л.: Видав. центр Львів. Нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2007. – С. 189.
6. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку / Т. О. Кізіма; [вст. слово С. І. Юрія]. – К.: Знання, 2010. – 431 с.
7. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізми його реалізації / А. Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5. – С. 174.
8. Єфременко Т. Фінансова поведінка населення України / Т. Єфременко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 2. – С. 170.

9. Савлук М. І. Грошові заощадження населення як ресурс фінансового ринку / М. І. Савлук // Матеріали науково-практичної конференції «Роль грошових заощаджень населення в розбудові економіки України». – К.: КНЕУ, 2002.

УДК336.71:330.101.541

Коваленко В. В., д.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет

НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стаття присвячена розгляду основних проблем формування нової парадигми розвитку банківської системи. Проаналізовано основні показники, що характеризують фінансову стійкість банківської системи. Визначено основні напрями модернізації банківського регулювання та нагляду в контексті формування стратегії розвитку банківської системи.

Ключові слова: банківська система, контрциклічне регулювання, капітал, фінансова стійкість, фінансова система, макропруденційна політика.

Kovalenko V.

NEW PARADIGM OF DEVELOPMENT OF DOMESTIC BANKING SYSTEM

The article is sanctified to consideration of basic problems of forming of new paradigm of development of the banking system. Basic indexes which characterize financial firmness of the banking system are analyzed. Basic directions of modernization of the bank adjusting and supervision are certain in the context of forming of strategy of development of the banking system.

Key words: banking system, cyclic adjusting, capital, financial firmness, financial system, of macroprudential politician.

Kovalenko V. V.

НОВАЯ ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Статья посвящена рассмотрению основных проблем формирования новой парадигмы развития банковской системы. Проанализированы основные показатели, которые характеризуют финансовую стойкость банковской системы. Определены

Коваленко В. В.